

**Соловей М. І.,
Кудіна В. В.,
Демчук В. С.**

Силабус
навчальної дисципліни
«ПЕДАГОГІКА»

Навчально-методичний посібник для студентів

спеціальності

035 Філологія

рівня вищої освіти

першого (бакалаврського)

форми здобуття освіти

денної, заочної

Київ
Видавничий центр КНЛУ
2020

Силабус навчальної дисципліни «Педагогіка»: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності 035 Філологія / Уклад. : Соловей М. І., Кудіна В. В., Демчук В. С. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2020. 47 с.

У навчально-методичному посібнику викладено основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять з педагогіки, подано зразок модульної контрольної роботи відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу. До кожної теми пропонуються практичні завдання різного рівня складності, зокрема для самостійного опрацювання, список рекомендованої літератури. Викладено вимоги до іспиту з педагогіки, критерії оцінювання знань, умінь студентів.

Для студентів денної і заочної форм здобуття освіти в закладах вищої освіти.

Укладачі: **Соловей М. І.**, кандидат педагогічних наук, доцент;
Кудіна В. В., кандидат педагогічних наук, доцент;
Демчук В. С., кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти: **Тхоржевська Т. Д.**, доктор педагогічних наук, професор кафедри психології, педагогіки і фізичного виховання Київського національного лінгвістичного університету.

Жиленко М. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

**Видається за рішенням вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 13 від 10 лютого 2020 року).**

© М. Соловей, В. Кудіна,
В. Демчук, 2020
© Видавничий центр КНЛУ, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Навчально-тематичний план дисципліни «Педагогіка»	8
ЗМІСТОВІ МОДУЛІ: ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ, ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ (ДИДАКТИКА), ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ	9
Тема 1. Педагогіка як наука	9
Тема 2. Розвиток, виховання і соціалізація людської особистості	11
Тема 3. Процес навчання. Зміст освіти в сучасній школі	14
Тема 4. Загальні методи, засоби і форми організації навчання. Система контролю і оцінювання результатів навчання	17
Тема 5. Процес і зміст виховання	21
Тема 6. Методи виховання, форми організації виховання	25
Тема 7. Основи сімейного виховання, взаємодія школи і сім'ї	28
<i>Зразок модульної контрольної роботи</i>	30
<i>Орієнтовні питання до модульної контрольної роботи</i>	32
Система модульно-рейтингового контролю з дисципліни «Педагогіка» для студентів денної форми здобуття освіти	36
Перелік орієнтовних питань для підсумкового контролю з дисципліни «Педагогіка»	42
Список обов'язкової літератури з дисципліни «Педагогіка»	45

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Педагогіка» є однією з найважливіших у системі гуманітарної підготовки майбутніх фахівців відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і покликана сприяти оволодінню студентами теоретичними і практичними основами педагогічної науки, розвивати в них педагогічне мислення, навчити аналізувати педагогічну дійсність.

Передумовою для вивчення навчальної дисципліни є успішне опанування курсів «Філософія», «Психологія», знання теоретичних основ філософії, осмислення на цій основі проблеми «олюднення людини», її гуманізації; знання загальних закономірностей і механізмів функціонування психіки людини, психологічних зв'язків і залежностей у розвитку особистості; знання теоретичних основ психології особистості, її пізнавальних процесів, розумового розвитку, її особистісного формування.

У свою чергу, опанування зазначених вище дисциплін і курсу «Педагогіка» є основою для вивчення курсу «Методика навчання іноземних мов».

Призначення навчальної дисципліни. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» студенти повинні навчитися організовувати власну професійну діяльність на засадах основ загальної педагогіки. Вони повинні уміти:

- застосовувати набуті знання при розв'язанні професійних завдань;
- проєктувати цілі власної професійної діяльності, розробляти програми їх досягнення;
- розробляти і здійснювати програму самовдосконалення, самоосвіти.

Мета і завдання вивчення дисципліни. У процесі засвоєння навчальної дисципліни «Педагогіка» у студентів формуються як загальні, так і фахові компетентності.

Загальні компетентності:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до системного і творчого мислення;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

- уміння виявляти, ставити й розв'язувати проблеми;
- здатність працювати автономно і в команді;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

- володіння базовими знаннями в галузі загальної педагогіки;
- здатність розвивати власні задатки, які необхідні для професійної діяльності;
- здатність вирізняти й розв'язувати актуальні педагогічні проблеми в професійній діяльності, сімейному житті та побуті;
- здатність використовувати інноваційні методи, засоби та форми забезпечення розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця;
- здатність знаходити шляхи підвищення професійної культури майбутнього фахівця-філолога; використовувати інформацію з різних джерел, зокрема в мережі Інтернет, відповідно до завдання, критично формуючи цю інформацію в обгрунтоване повідомлення;
- здатність до організації ділової комунікації.

Характеристика і зміст навчальної дисципліни. Дисципліна «Педагогіка» викладається у IV семестрі та розкривається в одному організаційному модулі. Організаційний модуль складається зі змістових модулів: «Загальні основи педагогіки», «Теорія освіти і навчання (дидактика)», «Теорія і практика виховання». У змістових модулях висвітлюються теоретико-методологічні основи педагогічної науки, її поняттєво-категорійний апарат; розглядаються питання процесу навчання, змісту освіти, методів, засобів, форм організації навчання, діагностики результатів навчання школярів; розкриваються наукові основи процесу виховання, зокрема сімейного виховання, сутність, закономірності, принципи, зміст, методи, засоби та форми організації виховання.

Важливе місце в навчальній дисципліні «Педагогіка» відводиться питанням реформування середньої школи відповідно до Концепції «Нова українська школа» та вивченню теорії і практики сучасної зарубіжної школи.

У пропонованому посібнику відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу подається тематичний план дисципліни «Педагогіка», основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять. Останні містять питання та завдання теоретичного і практичного характеру, зокрема для обов'язкового самостійного опрацювання в письмовій формі. Такі завдання мають позначку . Наводяться списки рекомендованої

обов'язкової та додаткової літератури, зразок модульної контрольної роботи, орієнтовні питання до модульної контрольної роботи, вимоги до іспиту, критерії оцінювання знань та умінь студентів.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» всі студенти зобов'язані неухильно дотримуватися Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти; денна і заочна форми здобуття освіти). Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і здатностей);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової (творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до чинного законодавства порушенням академічної доброчесності вважається академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, шахрайство, пропонування чи отримання неправомірної винагороди за оцінювання результатів успішності завдань освітнього процесу, використання родинних або службових зв'язків за отримання позитивної або вищої оцінки під час проходження будь-якого виду контролю знань.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **безпосередньо під час** проходження поточного, модульного і семестрового контролю чи при перескладанні академічної заборгованості науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) припиняє проходження здобувачем вищої освіти контролю, йому / їй і всім присутнім у навчальній аудиторії повідомляється про встановлення факту порушення академічної доброчесності, розкривається сутність цього факту.

Науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно із встановленими кафедрою психології, педагогіки і фізичного виховання критеріями оцінювання виставляє студентові який / яка порушив / порушила академічну доброчесність, **0 (нуль)** балів (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку **«незадовільно»** в національній системі за проходження того чи того контролю.

Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності, обставини виявлення цього факту.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **під час перевірки письмових робіт** поточного, модульного і семестрового контролю результатів навчання чи при перескладанні студентами академічної заборгованості (за відсутності здобувача вищої освіти) науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно із встановленими кафедрою психології, педагогіки і фізичного виховання критеріями оцінювання виставляє студентові який / яка порушив / порушила академічну доброчесність, **0 (нуль)** балів (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку **«незадовільно»** в національній системі за проходження того чи того контролю. Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) повідомляє безпосередньо здобувачеві вищої освіти про факт порушення академічної доброчесності, а також письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА»

№ з/п	Назва теми	Загальна кількість годин	З них:			
			лекції (год.)	семін.-практ. заняття (год.)	модульна контрольна робота (год.)	сам. робота студ. (год.)
Змістові модулі:						
Загальні основи педагогіки. Теорія освіти і навчання (дидактика).						
Теорія і практика виховання						
1.	Педагогіка як наука	16	2	2		12
2.	Розвиток, виховання і соціалізація людської особистості	8	2	2		4
3.	Процес навчання. Зміст освіти в сучасній школі	12	2	2		8
4.	Загальні методи, засоби і форми організації навчання. Система контролю і оцінювання результатів навчання	16	2	2		12
5.	Процес і зміст виховання	10	2	2		6
6.	Методи виховання, форми організації виховання	12	2	2		8
7.	Основи сімейного виховання, взаємодія школи і сім'ї	8	2	2		4
	<i>Модульна контрольна робота</i>	8			2	6
	Разом:	90	14	14	2	60

**ЗМІСТОВІ МОДУЛІ:
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ.
ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ (ДИДАКТИКА).
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ**

Тема 1. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА

Лекція

Сутність педагогіки як науки, її об'єкт, предмет і завдання. Основні етапи розвитку педагогіки. Донауковий і науковий етапи розвитку педагогіки. Ян Амос Коменський – основоположник наукової педагогіки. Особливості становлення вітчизняної освіти та педагогіки. Основні напрями модернізації системи вітчизняної освіти на сучасному етапі.

Педагогіка як теоретична і практична наука.

Основні категорії педагогіки: виховання, освіта, освітній процес, навчання.

Система педагогічних наук. Історія педагогіки. Загальна педагогіка (основні розділи: загальні основи педагогіки, теорія освіти і навчання (дидактика), теорія і практика виховання, школознавство). Галузеві педагогічні науки: соціальна педагогіка, вікова педагогіка: переддошкільна, дошкільна педагогіка, педагогіка школи, педагогіка професійної (професійно-технічної) освіти, педагогіка вищої школи, сімейна (родинна) педагогіка; виробнича, військова, інженерна, спортивна, лікувальна педагогіка. Спеціальні педагогічні науки: сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка. Порівняльна педагогіка. Методики навчання окремих предметів як складники системи педагогічних наук.

Зв'язок педагогіки з іншими науками (філософією, психологією, фізіологією, соціологією, економікою, медичними науками, літературою, історією та ін.).

Семінарсько-практичне заняття № 1

Тема: Педагогіка як наука

Опорні поняття: педагогіка, виховання, освіта, освітній процес, навчання, загальні основи педагогіки, дидактика, теорія і практика виховання, школознавство, об'єкт педагогіки, предмет педагогіки, вікова педагогіка, спеціальна педагогіка, соціальна педагогіка, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, методики навчання окремих предметів.

1. Основні етапи розвитку педагогіки як науки.

Практичне завдання:

- У чому, на Вашу думку, полягає головна функція освіти в суспільстві?

2. Об'єкт і предмет педагогіки. Завдання педагогіки, основні її категорії.

Практичні завдання:

- Який новий зміст вкладається в поняття «освітній процес» згідно із Законом України «Про освіту» та Концепцією «Нова українська школа»?
- ✎ А. С. Макаренко писав: «Узагалі педагогіка є найбільш діалектичною, рухливою, складною і різнобічною наукою. Ось це твердження і є основним символом моєї педагогічної віри». Визначте і охарактеризуйте чинники, що підтверджують складність педагогіки як теоретичної і практичної науки.
- У чому різниця між поняттями «освічена людина» та «вихована людина»?

3. Структура та галузі педагогіки. Взаємозв'язок педагогіки з психологією та іншими науками.

Практичне завдання:

- Висловіть своє розуміння вислову: «Психологія без педагогіки безкорисна, педагогіка без психології безсила». Назвіть конкретні приклади взаємовпливу цих наук.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 1, п. 16). URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. Конституція України (статті 23, 52, 53). Київ : Преса України, 1997.
3. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
4. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.) : Нариси / Відп. ред. М. Д. Ярмаченко. Київ : Рад. школа, 1991. 381 с.

Додаткова:

1. Бондар В. Педагогіка і філософія: взаємодія і взаємозв'язок // Вища освіта України. 2002. № 3. С. 9 – 12.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 3-тє. Київ : Академвидав, 2009. С. 14 – 18, 20 – 35.

3. *Галус О. М., Шапошнікова, Л. М. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 215 с.*
4. *Зайченко І. В. Педагогіка : підруч. Вид. 3-є, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 6 – 48.*
5. *Козацька педагогіка // Освіта. 2007. № 32. Спец. випуск.*
6. *Кремень В. Г. Людський капітал формується завдяки педагогіці // Голос України. 2015. 22 грудня. С. 4.*
7. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підруч. Київ : Знання, 2007. С. 43 – 51.*
8. *Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 5-е, доп. і переробл. Київ, 2007. С. 11 – 51.*
9. *Педагогіка : баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III – IV рівнів акредитації / Кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2015. С. 14 – 31, 33 – 63, 67 – 87.*
10. *Руденко Ю. Д. Кризові явища педагогіки і шляхи їх подолання. Київ: Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка, 2015. 204 с.*
11. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. Вид. 3-тє, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 11 – 27.*
12. *Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. у 2-х кн. / За ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 2005. 410 с.*
13. *Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Академвидав, 2007. С. 9 – 39.*
14. *Ченіль М. Порівняльна педагогіка. Київ, 2014. 216 с.*

Тема 2. РОЗВИТОК, ВИХОВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ

Лекція

Поняття розвитку та соціалізації особистості. Види розвитку. Людина як організм, індивід, особистість та індивідуальність. Розвиток людини, соціалізація її особистості. Боротьба суперечностей як рушійна сила розвитку. Закономірності розвитку особистості.

Спадковість і розвиток. Детермінована та змінна частини спадкової програми розвитку людини. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей.

Вплив середовища на розвиток людини. Види середовища: природне (географічне) та соціальне; макро-, мезо-, мікросередовище.

Розвиток і виховання. Умови ефективного впливу виховання на розвиток особистості. Зона актуального розвитку та зона найближчого розвитку людини. Шляхи розвитку особистості школяра.

Діяльність і спілкування як чинники розвитку та соціалізації особистості.

Діагностика розвитку. Діагностика фізичного, духовного та соціального розвитку особистості. Врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання і виховання.

Семінарсько-практичне заняття № 2

Тема: Розвиток, виховання і соціалізація людської особистості

Опорні поняття: *розвиток, види розвитку, особистість, індивідуальність, соціалізація особистості, спадковість, задатки, здібності, акселерація, ретардація, середовище, види середовища, рушійна сила розвитку, зона актуального розвитку, зона найближчого розвитку.*

1. Поняття про розвиток і соціалізацію особистості.

Практичне завдання:

- *У чому відмінність понять «розвиток» і «соціалізація особистості», «особистість» та «індивідуальність»? Яке значення цих понять для педагогіки?*
- 2. Вплив основних чинників на розвиток і соціалізацію особистості.**

Практичні завдання:

- *Проаналізуйте підрозділ «Успіхи в навчанні залежать від успадкованого таланту» з розділу 2. «Розвінчання міфів» // Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему XXI-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів: Літопис, 2018. С. 54 – 55. Визначте від чого залежать успіхи в навчанні.*
- ✎ *Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:*
 - *На думку вчених А. Г. Асмолова і А. В. Петровського, «індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність відстоюють». Як Ви розумієте вислів учених? Аргументуйте свою відповідь.*
 - *Наведіть приклади навчальних завдань, що знаходяться в зоні актуального розвитку дитини, в зоні найближчого розвитку, поза межами зони найближчого розвитку. Запроєктуйте, як кожний тип навчальних завдань впливатиме на розвиток особистості (клас, предмет – на вибір студента).*
 - *Порівняйте специфіку процесу розвитку сільських і міських дітей. Виділіть переваги сільських і міських соціальних і природних чинників розвитку.*

3. Характеристика вікових особливостей учнів.

Практичне завдання:

- *Визначте фізичні, психологічні, соціальні особливості дитини певного вікового періоду (за Вашим вибором), а також дайте характеристику кризи віку, вікових новоутворень і провідної діяльності дитини обраного Вами віку.*

4. Діагностика розвитку особистості.

Практичне завдання:

- *Що повинна дізнатися про людину педагогіка, щоб «виховати її в усіх відношеннях»?*

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Андреас Шлейхер.* Найкращий клас у світі: як створити освітню систему XXI-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. С. 54 – 55.
2. *Выготский Л. С.* Проблема обучения и умственного развития в школьном возрасте // Педагогическая психология. Москва : Педагогика, 1991. С. 374 – 390.
3. *Закон України «Про освіту»* (статті 13, 41, 53). URL : www.golos.com.ua/article/294010
4. *Костюк Г. С.* Про роль спадковості, середовища і виховання в психічному розвитку дитини. Розвиток і виховання / Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ, 1989. С. 98 – 184.
5. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи.* URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
6. *Нова українська школа: Порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М.* Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017 / 11. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/pr-content/uploads/2017/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
7. *Ушинський К. Д.* Людина як предмет виховання (Передмова) : вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 192 – 221.

Додаткова:

1. *Бех І. Д.* Виховання особистості: підруч. Київ : Либідь, 2008. С. 63 – 120, 657 – 689.
2. *Волкова Н. П.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 3-тє. Київ : Академвидав, 2009. С. 35 – 93.
3. *Зайченко І. В.* Педагогіка : підруч. Вид. 3-тє, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 49 – 72.

4. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка : підруч. Київ : Знання, 2007. С. 52 – 65.
5. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 5-е; доп. і переробл. Київ, 2007. С. 52 – 86.
6. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. Вид. 3-тє, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 28 – 36.
7. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Академвидав, 2007. С. 39 – 54.

Тема 3. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ. ЗМІСТ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Лекція

Поняття про дидактику як галузь педагогічної науки. Предмет дидактики. Основні дидактичні категорії: освітній процес, навчання, освіта, викладання, учіння, зміст освіти, методи, форми організації, засоби, результати навчання. Взаємозв'язок дидактики і окремих методик. Дидактична система: традиційна, педоцентрична, сучасна гуманістична.

Сутність процесу навчання. Структурні компоненти процесу навчання: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контроль-регулюючий, оцінювально-результативний, емоційно-вольовий, ресурсний.

Двосторонній характер процесу навчання. Викладання як діяльність вчителя, його структура.

Рушійні сили процесу навчання.

Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна та їх взаємозв'язок.

Основні закономірності процесу навчання: зумовленість навчання суспільними потребами; взаємозалежність процесів навчання, освіти, виховання, розвитку особистості; взаємозв'язок процесів викладання і учіння; залежність активності навчальної діяльності учнів від наявності в них пізнавальних мотивів; залежність навчального процесу від реальних навчальних можливостей школярів; взаємозалежність мети, завдань, змісту, методів, форм і результатів у навчальному процесі; залежність ефективності навчального процесу від умов, в яких він відбувається (навчально-матеріальних, гігієнічних, морально-психологічних, естетичних).

Принципи навчання: принцип спрямованості навчання на розв'язання завдань освіти, розвитку й виховання; принципи науковості, зв'язку навчання з життям, з практикою, систематичності і послідовності, доступності, свідомості й активності, наочності, міцності знань, умінь і навичок, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів та інші. Умови реалізації принципів навчання.

Основні етапи (ланки) процесу засвоєння знань: сприймання, осмислення і розуміння, узагальнення, закріплення, застосування знань, умінь і навичок.

Мотивація учіння школярів. Потреби та інтереси як основа мотивації учіння. Види мотивів, їх формування та розвиток.

Процес навчання в сучасній зарубіжній школі.

Поняття змісту освіти. Суспільно-історичний характер змісту освіти. Модернізація змісту освіти в сучасній школі України відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції «Нова українська школа». Джерела і чинники формування змісту освіти. Критерії відбору змісту загальної середньої освіти. Профільне навчання.

Ключові компетентності учнів. Наскрізні вміння.

Зміст освіти сучасної зарубіжної школи.

Семінарсько-практичне заняття № 3

Тема: Процес навчання. Зміст освіти в сучасній школі

Опорні поняття: дидактика, дидактична система, освітній процес, процес навчання, структурні компоненти процесу навчання, викладання, учіння, основні етапи процесу засвоєння знань, мотивація учіння школярів, рушійні сили навчального процесу, функції процесу навчання, закономірності навчального процесу, принципи навчання, зміст освіти, знання, уміння, навички, компетентність, ключові компетентності учнів.

1. Поняття процесу навчання, його структура та функції.

Практичне завдання:

- Проаналізуйте підрозділи «Віра в те, що всі учні можуть вчитись і досягати високого рівня» з розділу 3. «У чому відмінність успішних шкільних систем», «Розвиток навичок, знань і характеру для життя в епоху прискорення», «Інший тип учня» з розділу 6. «Що робити далі» // Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему XXI-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів: Літопис, 2018. С. 68 – 73, 230 – 244, 250 – 255. Дайте відповідь на такі питання:

1. У чому сутність основних функцій процесу навчання в умовах Нової української школи.

2. *За яких умов усі учні можуть учитися і досягати високого рівня?*
3. *Який тип учня має бути характерним для Нової української школи?*

2. ***Характеристика принципів процесу навчання, їх взаємозв'язок.***
3. ***Основні етапи процесу засвоєння знань учнями. Мотивація учіння школярів. Види мотивів.***

Практичні завдання:

- *На основі власних спостережень назвіть найголовніші мотиви учіння сучасних старшокласників.*
 - *Що Ви порадили б учителеві змінити в освітньому процесі, який він буде організовувати в умовах Нової української школи?*
 - *Сформулюйте аргументовані судження на користь вивчення учнями іноземної мови.*
4. ***Поняття змісту освіти. Основні вимоги до визначення змісту освіти. 11 ключових компетентностей учнів Нової української школи (за статтею 12 Закону України «Про освіту»).***

Практичне завдання:

- ✎ *Основна ідея Нової української школи полягає у переході від школи знань до школи компетентностей. Познайомтесь із Законом України «Про освіту». З огляду на Ваш шкільний досвід, прокоментуйте важливість реалізації в житті учня будь-яких двох ключових компетентностей, визначених у ньому.*

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему ХХІ-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. С. 68 – 73, 230 – 244, 250 – 255.*
2. *Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інф. зб. МОНмолодьспорту України. 2012. № 4 – 5. С. 3 – 56.*
3. *Державний стандарт початкової освіти // Інф. зб. Міністерства освіти і науки України. 2018. № 4. С. 3 – 32.*
4. *Закон України «Про освіту» (статті 12 п.1, 32. 33). URL : www.golos.com.ua/article/294010*
5. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Концепзиya.pdf*
6. *Нова українська школа: Порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017 / 11. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>*

Додаткова:

1. *Балацька Н.,* Письменна О. Тенденції розвитку освіти у Великій Британії та США // Рідна школа. 2008. № 5. С. 78 – 80.
2. *Бондар В. І.* Дидактика. Київ : Либідь, 2005. С. 6 – 77, 132 – 156.
3. *Волкова Н. П.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 3-тє. Київ : Академвидав, 2009. С. 238 – 247, 266 – 293, 314 – 320.
4. *Зайченко І. В.* Педагогіка : підруч. Вид. 3-тє, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 73 – 87, 117 – 188.
5. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Б-ка з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук.* Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
6. *Кузьмінський А. І.,* Омеляненко В. Л. Педагогіка : підруч. Київ : Знання, 2007. С. 85 – 149.
7. *Малафійк І. В.* Дидактика новітньої школи : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Слово, 2015. С. 7 – 40, 81 – 134.
8. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 5-е; доп. і переробл. Київ, 2007. С. 156 – 266.
9. *Пушкарева Т. О.* Аналіз факторів інноваційного проектування навчального процесу в умовах реформування освіти // Наука і освіта. 2016. № 12. С. 57 – 63.
10. *Савченко О.* Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи // Рідна школа. 2018. № 1 – 2. С. 3 – 7.
11. *Соловей М. І.,* Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. Вид. 3-тє, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 37 – 65.
12. *Фіцула М. М.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Академвидав, 2007. С. 78 – 120.

Тема 4. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ, ЗАСОБИ І ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ І ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Лекція

Поняття про методи навчання. Сутність, основні функції методів навчання. Прийом як складник методу навчання і як самостійна дидактична категорія. Різні підходи до класифікації методів навчання.

Характеристика методів навчання за Ю. К. Бабанським:

- а) **методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів:** словесні, наочні, практичні; індуктивні та дедуктивні; репродуктивні та проблемно-пошукові; методи роботи під керівництвом вчителя та методи самостійної роботи учнів;
- б) **методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів:** методи формування пізнавального інтересу учнів (створення ситуації захоплення, створення ситуації новизни навчального матеріалу, пізнавальні ігри, аналіз життєвих ситуацій, створення ситуації успіху, навчальні дискусії); методи стимулювання й мотивації обов'язку і відповідальності в учінні (роз'яснення соціальної та особистісної значущості учіння, пред'явлення навчальних вимог, заохочення і осуд);
- в) **методи контролю і самоконтролю в навчанні:** методи усного контролю (опитування тощо), методи письмового контролю (письмові контрольні роботи тощо), методи лабораторно-практичного контролю (лабораторні роботи, тестова, графічна перевірка знань, програмований контроль), самоконтроль і самооцінка.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання в умовах Нової української школи.

Інтерактивні методи навчання: акваріум, ажурна пилка, ротаційні двійки (трійки), броунівський рух, мозковий штурм, незакінчені речення та інші.

Поняття про засоби навчання: їх характеристика та застосування в навчальному процесі.

Умови оптимального вибору методів і засобів навчання: врахування навчально-виховної мети, завдань, змісту навчального матеріалу, підготовленості учнів, сформованості навчальних умінь і навичок, віку учнів, рівня підготовки вчителя тощо. Академічна свобода вчителя у виборі методів і засобів навчання в умовах Нової української школи.

Поняття про форми організації навчання в школі. Генеза організаційних форм навчання. Характеристика класно-урочної системи.

Урок як основна форма організації навчання. Типи і структура уроків у закладі загальної середньої освіти: урок засвоєння нових знань; урок формування умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань; урок застосування знань, умінь, навичок; урок перевірки, оцінювання й корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок.

Основні вимоги до сучасного уроку.

Допоміжні (інші) форми організації навчання: семінари, практикуми, лекції, факультативні заняття, навчальні екскурсії, індивідуальні та групові консультації. Домашня навчальна самостійна робота.

Основні методи, засоби та форми організації навчання в зарубіжній теорії і практиці закладів загальної середньої освіти.

Поняття про моніторинг, діагностику результатів навчання учнів та їх елементи: контроль, перевірка, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, тенденцій, прогнозування подальшого розвитку учнів. Функції контролю і оцінювання результатів навчання учнів в умовах Нової української школи.

Педагогічні вимоги до перевірки знань, умінь і навичок: об'єктивність, систематичність, індивідуальний характер, єдність вимог та ін.

Види, форми контролю та оцінювання результатів навчання учнів. Провідна роль тематичного контролю. Формування в учнів умінь самоконтролю, об'єктивної самооцінки; керівна роль учителя в цих процесах.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. Об'єкт оцінювання навчальних досягнень учнів. Рівні навчальних досягнень учнів і норми оцінок. Рейтингова система оцінювання у старшій школі. Використання методу оцінювання портфоліо в допрофільній і профільній школі.

Особливості системи контролю знань, умінь, навичок учнів у середніх школах країни, мова яких вивчається.

Семінарсько-практичне заняття № 4

Тема: Загальні методи, засоби навчання і форми організації навчання.

Система контролю і оцінювання результатів навчання учнів

Опорні поняття: метод навчання, прийом навчання, засіб навчання, методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи контролю та самоконтролю у навчанні, форма організації навчання, класно-урочна система навчання, урок, типи уроків, структура уроків, допоміжні форми організації навчання, моніторинг, діагностика, контроль, перевірка, оцінювання, бал, види контролю, методи контролю, форми контролю, функції контролю та оцінювання результатів навчання учнів, рейтингова система оцінювання, загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів.

- 1. Поняття про метод, прийом, засіб, форми організації навчання, контроль та оцінювання результатів навчання учнів.**
- 2. Характеристика окремих груп методів навчання за Ю. К. Бабанським. Умови оптимального вибору та поєднання методів і засобів навчання.**

Практичні завдання:

- *Закон України «Про освіту» надає вчителям свободу педагогічної творчості. Вчителі отримали вільний вибір методів, засобів навчання. Яким методам, засобам навчання Ви надали б перевагу в умовах Нової української школи?*

- На основі власних спостережень назвіть переваги та недоліки класно-урочної системи навчання.
3. **Урок як основна форма організації навчання, типи і структура уроків. Основні вимоги до сучасного уроку.**

Практичне завдання:

- Що б Ви запропонували для вдосконалення форм організації навчання в умовах Нової української школи?
4. **Види, форми контролю та оцінювання результатів навчання учнів. Загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів: об'єкт оцінювання, рівні навчальних досягнень учнів, норми оцінок.**
5. **Функції оцінювання результатів навчання учнів. Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок учнів.**

Практичні завдання:

- Що б Ви змінили в системі оцінювання результатів навчання учнів?
 - Визначте, в чому позитивні й негативні сторони усного і письмового контролю знань і умінь учнів.
- ✎ Що б Ви запропонували для підвищення об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів в умовах Нової української школи?

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Амонашвили Ш. А. Обучение. Оценка. Отметка. Москва : Знание, 1980. С. 38 – 48.
2. Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему XXI-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. С. 265 – 269, 273 – 277.
3. Закон України «Про освіту» (статті 41, 42, 54). URL: www.golos.com.ua/article/294010.
4. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2011. № 4 – 5 – 6. С. 84 – 93.
5. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konsepziya.pdf

6. *Нова українська школа: Порадник для вчителя* / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017 / 11. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
7. *Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2013. № 22 – 23 – 24. С. 3 – 82.

Додаткова:

1. *Бондар В. І.* Дидактика. Київ : Либідь, 2005. С. 78 – 131, 182 – 196.
2. *Волкова Н. П.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 293 – 313, 320 – 422.
3. *Галус О. М., Шапошнікова Л. М.* Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. С. 135 – 152.
4. *Єресько О.* Оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) загальноосвітніх навчальних закладів // Практика управління закладом освіти. 2011. № 9. С. 22 – 27.
5. *Зайченко І. В.* Педагогіка: підруч. Вид. 3-є, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 189 – 281.
6. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка : підруч. Київ : Знання, 2007. С. 150 – 203.
7. *Левандовська Л. М.* Використання інтерактивних освітніх технологій у навчально-виховному процесі // Директор школи. 2008. № 33. С. 31 – 35.
8. *Малафійк І. В.* Дидактика новітньої школи : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Слово, 2015. С. 220 – 369.
9. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 5-е , доп. і переробл. Київ, 2007. С. 267 – 338, 359 – 377.
10. *Порох Л., Максимова Н.* Інтерактивні методи навчання: крок у майбутнє // Рідна школа. 2008. № 12. С. 35 – 38.
11. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 66 – 104
12. *Фіцула М. М.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Академвидав, 2007. С. 129 – 229.

Тема 5. ПРОЦЕС І ЗМІСТ ВИХОВАННЯ

Лекція

Сутність процесу виховання. Виховний процес як система, його особливості та структура. Орієнтація виховного процесу в умовах Нової української школи. Рушійні сили процесу виховання.

Мета та чинники сучасного виховання. Структура виховної моделі національного виховання. Суб'єкти виховання: особистість, сім'я, школа, суспільство, держава.

Самовиховання та перевиховання, їх сутність.

Закономірності процесу виховання.

Принципи виховання як вихідні положення, в яких зосереджено основні вимоги до змісту, методів, форм організації виховного процесу. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про принципи виховання. Характеристика основних принципів виховання.

Поняття змісту виховання в сучасній школі. Різні підходи до визначення змісту виховання: традиційний (функціональний), культурологічний, системно-ціннісний, ціннісно-компетентнісний та інші. Цінності, які є визначальними у змісті виховання згідно із Законом України «Про освіту» і Концепцією «Нова українська школа».

Характеристика основних напрямів виховання за традиційним підходом: розумове, громадянське, патріотичне, правове, моральне, екологічне, естетичне, трудове, економічне, фізичне. Визначення їх сутності. Народна педагогіка про зміст виховання.

Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про ціннісно-компетентнісний підхід до визначення змісту виховання як сукупності соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, людей, до себе, праці, природи, мистецтва з урахуванням вікових етапів (дошкільний, молодший, підлітковий та старший шкільний вік).

Зміст шкільного виховання в зарубіжних країнах (США, Великобританія, Франція, ФРН, Іспанія, Японія, КНР).

Семінарсько-практичне заняття № 5 **Тема: ПРОЦЕС І ЗМІСТ ВИХОВАННЯ**

Опорні поняття: виховання, процес виховання, структура процесу виховання, виховна ситуація, мета і завдання виховання, національне виховання, загальнолюдські цінності, самовиховання, перевиховання, закономірності процесу виховання, принципи виховання, діагностика вихованості, зміст виховання, функціональний (традиційний) підхід до визначення змісту виховання, системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховання, ціннісно-компетентнісний підхід до визначення змісту виховання, розумове виховання, громадянське

виховання, патріотичне виховання, правове виховання, моральне виховання, екологічне виховання, естетичне виховання, трудове виховання, економічне виховання, фізичне виховання.

1. *Поняття процесу виховання та його структура. Взаємозв'язок процесів виховання, самовиховання та перевиховання.*

Практичне завдання:

✎ *Проаналізуйте працю В. О. Сухомлинського «Виховання і самовиховання». Визначте педагогічні умови успішного самовиховання школярів у сучасних умовах.*

2. *Основні принципи виховання та їх характеристика.*

Практичні завдання:

- *На основі аналізу підрозділу «Мета нової школи» Концепції «Нова українська школа» охарактеризуйте випускника Нової української школи.*
- *Визначте шляхи підвищення ефективності процесу виховання в умовах Нової української школи.*

3. *Поняття про зміст виховання. Різні підходи до його визначення.*

Практичне завдання:

- *На основі аналізу підрозділу 5 «Виховання на цінностях» Концепції «Нова українська школа» визначте, які цінності є визначальними у змісті виховання.*

4. *Сутність основних напрямів виховання (завдання та зміст):*

- розумове виховання;
- громадянське виховання;
- національно-патріотичне виховання;
- правове виховання;
- моральне виховання;
- екологічне виховання;
- естетичне виховання;
- трудове виховання;
- економічне виховання;
- фізичне виховання.

5. *Характеристика системи ціннісних ставлень особистості до суспільства і держави, людей, до себе, праці, природи, мистецтва як складових змісту виховання з урахуванням особливостей учнів у молодшому, підлітковому і старшому шкільному віці.*

Практичні завдання:

- Доведіть суспільно-історичну зумовленість змісту виховання. Наведіть конкретні приклади.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. *Андреас Шлейхер*. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему XXI-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. С. 244 – 247.
2. Закон України «Про освіту» (стаття 53). URL : www.golos.com.ua/article/294010.
3. *Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2015. № 8. С. 87 – 95.
4. *Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (розділ 4)* // Освіта України. 2004. 3 грудня.
5. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи*. URL: mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konsepziya.pdf
6. *Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів*. URL: <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
7. *Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки*. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>
8. *Сухомлинський В. О. Виховання і самовиховання : вибр. твори в 5-и т. Т. 5.* Київ : Рад. школа, 1977. С. 229 – 239.
9. *Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину : вибр. твори в 5-и т. Т. 2.* Київ : Рад. школа, 1976. С. 202 – 204; 297 – 306.

Додаткова:

1. *Бех І. Д.* Виховання особистості: підруч. Київ : Либідь, 2008. С. 212 – 231.
2. *Ващенко Г.* Виховний ідеал. Полтава : Ред. газ. «Полтавський вісник», 1994. 131 с.
3. *Вишневський О.* Педагогіка в пошуках духовності // Рідна школа. 2005. № 7. – С. 3 – 5.
4. *Волкова Н. П.* Педагогіка: навч. посіб. Вид 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 94 – 132.
5. *Волошин П. М.* Виховання громадянськості молодших школярів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу: монографія. Умань. 2016. 211 с.
6. *Галус О. М., Шапошнікова Л. М.* Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. С. 169 – 182.
7. *Демчук В. С.* Національна система виховання: педагогічна модель // Рідна школа. 1997. № 7 – 8. С. 25 – 27.

8. *Зайченко І. В.* Педагогіка : підруч. Вид 3-є, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 314 – 360.
9. *Іванюк І.* Формування в учнів зарубіжної школи системи ціннісних орієнтацій // Шлях освіти. 2002. № 2. С. 20 – 23.
10. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка : підруч. Київ : Знання, 2007. С. 66 – 71, 204 – 225, 265 – 319.
11. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доп. і переробл. Київ, 2007. С. 87 – 111; 378 – 445.
12. *Національна ідея в становленні громадянина-патріота України: програмно-виховний контекст / Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України; автори : Бех І. Д., Чорна К. І.* Київ, 2015. 44 с.
13. *Ситник Г.* Шляхи та засоби оптимізації виховного процесу в сучасній школі // Школа. 2010. № 7. С. 70 – 74.
14. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 111 – 155.
15. *Стельмахович М. Г.* Теорія та практика українського національного виховання. Івано-Франківськ, 1996. С. 10 – 31; 36 – 61, 85 – 126.
16. *Сухомлинська О. В.* Громадянське виховання і сучасна освіта: від здобутого до нових акцентів і наголосів // Педагогіка і психологія. 2015. № 2. С. 5 – 13.
17. *Сухомлинський В. О.* Павлиська середня школа : вибр. твори в 5-ти т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1997. С. 246 – 261, 312 – 317, 377 – 385.
18. *Фіцула М. М.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-е. Київ : Академвидав, 2007. С. 237 – 329.

Тема 6. МЕТОДИ ВИХОВАННЯ, ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ

Лекція

Поняття про систему і технологію виховання. Концептуальні підходи до організації процесу виховання в умовах сучасної школи: системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, синергетичний, компетентнісний та інші. Реалізація у виховній системі принципу технологізації.

Поняття про методи, прийоми, засоби виховання. Взаємозв'язок методів, прийомів і засобів виховання.

Класифікація методів виховання. Характеристика окремих груп методів виховання: формування свідомості особистості; організація діяльності і формування досвіду поведінки; стимулювання діяльності і поведінки учнів. Методи самовиховання.

Основні етнопедагогічні методи виховання, самовиховання та перевиховання.
Класифікаційна структура народних засобів виховання.

Вибір методів виховання. Умови оптимального вибору методів виховання.

Поняття позакласної виховної роботи. Особливості завдань позакласної виховної роботи, принципи її організації.

Форми організації виховання, їх класифікація. Технологія колективних творчих справ (КТС), виховних проєктів.

Технологія виховання в зарубіжній школі (США, Великобританія, Франція, ФРН, Іспанія, Японія, КНР).

Семінарсько-практичне заняття № 6

Тема: МЕТОДИ ВИХОВАННЯ, ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ

Опорні поняття: *система виховання, технологія виховання, методи виховання, прийоми виховання, засоби виховання, позакласна виховна робота, принципи організації позакласної виховної роботи, форми організації виховання, колективна творча справа (КТС).*

- 1. Поняття про виховну систему і технологію, методи, прийоми, засоби виховання, форми організації виховання.**
- 2. Характеристика окремих груп методів виховання.**

Практичне завдання:

- *На основі аналізу підрозділу 5 «Виховання на цінностях» Концепції «Нова українська школа» визначте, який метод формування свідомості особистості має стати ключовим виховним елементом у Новій українській школі.*
- 3. Умови оптимального вибору та ефективного застосування методів виховання.**
 - 4. Характеристика форм організації виховання. Технологія колективної творчої справи (КТС).**

Практичне завдання:

- ✎ *Розкрийте місце і роль методів вправлення та привчання у вихованні сучасних школярів. Наведіть приклади їх успішного використання.*

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 14). URL: www.golos.com.ua/article/294010.

2. *Иванов И. П.* Энциклопедия коллективных творческих дел. Москва : Педагогика, 1989. С. 3 – 4, 27 – 39, 46 – 52, 60 – 108.
3. *Макаренко А. С.* Методика виховної роботи. Київ : Рад. школа, 1990. С. 168 – 205.
4. *Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Освіта України.* 2004. 3 грудня. С. 6 – 10.
5. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи.* URL : mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
6. *Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.* URL : <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479> <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
7. *Сухомлинський В. О.* Сто порад учителю (порада 97) : вибр. твори в 5-и т. Т. 2. Київ : Рад. школа, 1976. С. 643.
8. *Ушинський К.* Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології (Передмова) : вибр. педагогічні твори в 2 т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 192 – 221.

Додаткова:

1. *Бех І. Д.* Виховання особистості: підруч. Київ : Либідь, 2008. С. 132 – 154.
2. *Ващенко Г.* Виховання волі і характеру. Київ, 1999. С. 197 – 382.
3. *Виховання в школі / Упор. В. Варава, В. Зоц.* Київ : Редакція загальнопедагогічної газети. 2003. 128 с.
4. *Вишневецький О.* Система виховання і розвитку учнів у середній школі: (експериментальний проект) // Педагогічна думка. 2009. № 3. С. 3 – 16.
5. *Волкова Н. П.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Академвидав, 2009. С. 132 – 215.
6. *Зайченко І. В.* Педагогіка : підруч. Вид. 3-є, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 361 – 405, 437 – 455.
7. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 69 – 71, 226 – 247.
8. *Лавриченко Н.* Соціалізуюча робота з учнями в західноєвропейських закладах шкільної освіти // Шлях освіти. 2005. № 3. С. 13 – 18.
9. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка: навч. посіб. Вид. 5-е, доп. і переробл. Київ, 2007. С. 446 – 513.
10. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 156 – 187.
11. *Стельмахович М. І.* Українська народна педагогіка. Київ : ІЗМН, 1997. С. 53 – 70.
12. *Фіцула М. М.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-е. Київ : Академвидав, 2007. С. 330 – 393, 418 – 425.

Тема 7. ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ, ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ І СІМ'Ї

Лекція

Місце і роль сімейного виховання в сучасних умовах. Поняття «сімейне виховання» та «родинне виховання». Основні функції сім'ї. Принципи сімейного виховання. Закон України «Про освіту» щодо прав і обов'язків батьків. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про основні завдання та зміст сімейного виховання відповідно до вікових особливостей дитини. Умови успішного виховання дітей у сім'ї.

Особливості змісту і технології сімейного виховання. Засвоєння системи цінностей (вселюдських, національних, громадянських, національних, сімейних, особистісних) в умовах сімейного виховання. Створення умов для розумового, громадянського, патріотичного, правового, морального, екологічного, естетичного, трудового, економічного, фізичного виховання дітей. Формування ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави, людей, до себе, праці, природи, мистецтва. Основні стилі взаємодії батьків і дітей: авторитетний батьківський контроль, владний, поблажливий. Специфіка основних методів, засобів і форм організації сімейного виховання.

Взаємозв'язок школи та сім'ї. Принципи взаємодії сім'ї та школи. Вплив школи на сімейне виховання. Педагогічна етика і такт у взаємовідносинах з батьками дітей. Педагогічна просвіта батьків.

Форми співучасті батьків у шкільних справах: конференції та батьківські збори; діяльність батьківського комітету і батьківська допомога класному керівникові. Особисті контакти: відвідування сімей неблагополучних дітей, запрошення до школи. Шляхи подолання негативного впливу сім'ї.

Семінарсько-практичне заняття № 7

Тема. Основи сімейного виховання, взаємодія школи і сім'ї

Опорні поняття: сімейне виховання, родинне виховання, функції сучасної сім'ї, зміст родинно-сімейного виховання, авторитет батьків, методи, засоби, форми організації сімейного виховання, форми зв'язку школи та сім'ї, батьківські збори.

- 1. Основні виховні завдання сім'ї та родини.**
- 2. Умови ефективного виховання дітей у сім'ї.**

3. Особливості змісту, методів і форм організації сімейного виховання.

Практичні завдання:

- Складіть 10 правил окремо для матері і батька, яких, на Ваш погляд, необхідно дотримуватися у сімейному вихованні в сучасних умовах.
- ✎ Покажіть у вигляді таблиці взаємозв'язок стилів взаємодії батьків і дітей та методів виховання.

Стиль взаємодії батьків і дітей	Методи виховання та обґрунтування їх вибору
...	...

4. Форми організації спільної виховної роботи сім'ї та школи.

Практичне завдання:

- На основі аналізу підрозділу 2 «Педагогіка партнерства» Концепції «Нова українська школа» визначте основні принципи педагогіки партнерства в системі взаємодії вчителя і батьків учнів.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України «Про освіту» (стаття 52, 55). URL: www.golos.com.ua/article/294010.
2. Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ : Рад. школа, 1980. С. 31– 53; 255 – 262.
3. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (розділ 8.1) // Освіта України. 2004. 3 грудня. С. 6 – 10.
4. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Концепziya.pdf
5. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>
6. Сім'я і родинне виховання: концепція // Рідна школа. 1996. № 11 – 12. С. 15 – 20.
7. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: Рад. школа, 1978. С. 209 – 225, 229 – 234, 235 – 238.

Додаткова:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ : Вид. центр «Академія», 2009. С. 223 – 237.
2. Журба К. О. Виховання культури гідності молодших підлітків у взаємодії сім'ї і школи. Кіровоград : Імекс – ЛТД. 2014. 70 с.

3. *Зайченко І. В.* Педагогіка : підруч. Вид. 3-є, переробл. та доповн. Київ : Вид. Ліра, 2016. С. 406 – 421.
4. *Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.* Педагогіка: підруч. Київ : Знання, 2007. С. 369 – 390.
5. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 5-є; доп. і переробл. Київ, 2007. С. 523 – 541.
6. *Пастюк О. В.* Партнерство дітей и взрослых? А почему бы и нет! : монографія. Запорожье : ЛПС, 2010. 144 с.
7. *Райт Норман.* Успешные родители: 12 секретов воспитания ответственных детей; пер. с англ. И. Лысюк. Київ : Кириченко, 2009. 252 с.
8. *Роговець О.* Взаємодія сім'ї і школи як чинник виховання громадянської культури особистості // Рідна школа. 2009. № 1. С. 31 – 34.
9. *Семиченко В. А., Заслуженюк В. С.* Психологія та педагогіка сімейного спілкування. Київ : Веселка, 1998. С. 81 – 179.
10. *Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. С. 188 – 199.
11. *Стельмахович М. Г.* Українська родинна педагогіка : навч. посіб. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.
12. *Супрун А.* Воспитание детей: методы Запада и Востока // Лицейское и гимназическое образование. 2003. № 8. С. 82 – 85.
13. *Фіцула М. М.* Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-є. Київ : Академвидав, 2007. С. 394 – 412.
14. *Школа та батьки.* Навчаємо співпраці / М. К. Голубенко (упоряд.). Київ : Шк. світ, 2009. 126 с.

Зразок модульної контрольної роботи

Варіант № 5

1. Визначте основні чинники розвитку особистості.
Максимальна кількість балів – 4.
2. Охарактеризуйте основні методи навчання. Доведіть, що вони не є тотожними засобам і формам організації навчання.
Максимальна кількість балів – 6.
3. Охарактеризуйте цінності, які є визначальними у змісті виховання згідно з Концепцією «Нова українська школа». Свою точку зору обґрунтуйте.
Максимальна кількість балів – 10.

Критерії оцінювання:

Завдання № 1

- 4 бали** – виставляються за бездоганну відповідь.
- 3 бали** – виставляються за повну відповідь, але в ній допущені деякі неточності, що не мають істотного значення.
- 1 – 2 бали** – виставляються за неповну, схематичну відповідь, в якій багато неточностей, фактологічних і мовних помилок.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Завдання № 2

- 5 – 6 балів** – виставляються за умови досконалого орієнтування у змісті висвітлюваних педагогічних понять, процесів та закономірностей, безпомилкового знання фактологічного матеріалу, бачення його практичного застосування.
- 3 – 4 бали** – виставляються за умови в цілому правильного висвітлення питання, уміння розв'язати практичне завдання.
- 1 – 2 бали** – виставляються за умови загального орієнтування у змісті проблеми, неповного, поверхового, з суттєвими помилками її розкриття.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Завдання № 3

- 8–9–10 балів** – виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання практичного завдання, відповідає вимогам культури письмового мовлення.
- 5–6–7 балів** – виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні недоліки у викладі теоретичного підґрунтя і практичного розв'язання проблеми, рівень самостійності в судженнях недостатній.
- 3 – 4 бали** – виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми; рівень самостійності суджень недостатній; є мовні помилки.

- 1 – 2 бали** – виставляються за умови відсутності вичерпної відповіді на питання; наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Максимальний рейтинг студента за виконання модульної контрольної роботи становить 20 балів.

Орієнтовні питання до модульної контрольної роботи

1. Педагогіку називають наукою і мистецтвом. Висловіть свою точку зору щодо цього, обґрунтуйте та доведіть її правильність.
2. У чому Ви бачите взаємозв'язок між навчанням, вихованням і освітою. Свою відповідь аргументуйте.
3. Визначте основні чинники розвитку особистості.
4. Чи є чинник, який, на Ваш погляд, можна вважати провідним у розвитку і формуванні особистості. Обґрунтуйте свою точку зору.
5. Яке значення, на Вашу думку, має активність особистості в її власному розвитку?
6. Розкрийте сутність понять «освіта» і «навчання».
7. Розкрийте поняття «процес навчання» та суть його структурних компонентів. Охарактеризуйте «ідеально», на Вашу думку, організований процес навчання.
8. Визначте структурні компоненти навчального процесу, охарактеризуйте їх.
9. У чому полягає двосторонній характер процесу навчання? Розкрийте структуру діяльності кожного з його суб'єктів.
10. Визначте суть принципу систематичності та послідовності у навчанні. Яким чином він реалізується в сучасній школі?
11. На конкретних прикладах покажіть, яким чином вчителі реалізують дидактичні принципи доступності та науковості в навчальному процесі.
12. Охарактеризуйте засоби реалізації на уроках принципів індивідуалізації та диференціації навчання.
13. Дайте визначення поняття «зміст освіти». Розкрийте чинники і джерела, які зумовлюють формування змісту загальної середньої освіти в Україні.
14. Визначте та охарактеризуйте пріоритетні напрями модернізації змісту загальної середньої освіти в Україні.
15. Розкрийте сутність ключових компетентностей учнів згідно із Законом України «Про освіту».

16. Дайте визначення змісту освіти. Назвіть основні вимоги до формування змісту освіти.
17. Запропонуйте шляхи оновлення змісту освіти в закладі загальної середньої освіти. Визначте можливі шляхи запровадження зарубіжного досвіду в Україні.
18. Порівняйте зміст освіти в середній школі країни, мову якої Ви вивчаєте, та в Україні.
19. Дайте визначення понять «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання», розкрийте їхню сутність і взаємозв'язок.
20. Дайте визначення поняття «методи навчання». Доведіть, що вони не є тотожними засобам і формам організації навчання.
21. Доведіть взаємозв'язок методів і прийомів навчання. Покажіть на конкретному прикладі взаємоперехід методу в прийом і навпаки – прийому в метод.
22. Охарактеризуйте методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності школярів.
23. Охарактеризуйте репродуктивні та проблемно-пошукові методи навчання. Визначте їхні переваги, недоліки та умови ефективного застосування.
24. Назвіть методи, які стимулюють інтерес учнів до навчання. Розкрийте умови, від яких залежить ефективність їх застосування.
25. Назвіть методи, що стимулюють почуття відповідальності та обов'язку у навчанні. Розкрийте умови їх ефективного застосування.
26. Запропонуйте методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів, обґрунтуйте їх доцільність при проведенні комбінованого уроку.
27. На які групи поділяються методи контролю і самоконтролю у навчанні за класифікацією Ю. К. Бабанського? Обґрунтуйте засади цієї класифікації.
28. З якою метою, на Вашу думку, у сучасній дидактиці застосовують тестовий та комп'ютерний контроль? За яких умов ці методи контролю будуть ефективними?
29. Визначте поняття «засоби навчання», наведіть їх класифікацію.
30. Назвіть і поясніть чинники, що зумовлюють вибір та поєднання методів навчання.
31. Назвіть характерні ознаки класно-урочної системи навчання, визначте її переваги і недоліки.
32. Охарактеризуйте організаційні, дидактичні, психологічні, етичні, виховні, гігієнічні вимоги до уроку.
33. Визначте основні типи уроків. Які критерії лежать в основі типології уроків? Чим відрізняється один тип уроку від іншого?

34. Визначте шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи.
35. Визначте педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок учнів.
36. Визначте шляхи підвищення об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів.
37. Порівняйте мету та завдання різних видів контролю результатів навчання учнів, визначте, які види контролю є обов'язковими, доведіть чому.
38. Який вид контролю, на Вашу думку, є найсуттєвішим для перевірки міцності знань, умінь і навичок учнів? Обґрунтуйте свою відповідь.
39. Проаналізуйте основні ключові компетентності учнів.
40. Проаналізуйте загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів в Україні та умови їх ефективного застосування.
41. Визначте переваги та недоліки існуючої системи перевірки й оцінювання результатів навчання учнів за 12-бальною шкалою та можливі шляхи її вдосконалення.
42. Що із зарубіжного досвіду контролю і діагностування результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів Вам імпонує? Чому? Відповідь аргументуйте.
43. Охарактеризуйте сутність процесу виховання, його особливості та структуру. Визначте рушійні сили процесу виховання.
44. Назвіть об'єктивні та суб'єктивні чинники, які впливають на процес виховання.
45. Охарактеризуйте сутність процесів самовиховання та перевиховання.
46. На основі аналізу праць В. О. Сухомлинського визначте умови успішного самовиховання школярів.
47. Визначте принципи виховання та умови їх ефективною реалізації.
48. Розкрийте сутність принципів національної спрямованості виховання та суб'єкт-суб'єктної взаємодії, визначте шляхи їх реалізації у позакласній виховній роботі.
49. Визначте критерії та показники вихованості сучасних школярів.
50. Доведіть суспільно-історичну зумовленість змісту виховання. Наведіть конкретні приклади.
51. Охарактеризуйте цінності, які є визначальними у змісті виховання згідно з Концепцією «Нова українська школа».
52. На основі аналізу Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основних орієнтирів виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів визначте основні завдання та зміст сімейного виховання.
53. Порівняйте традиційний (функціональний) і сучасні системно-ціннісний та ціннісно-компетентнісний підходи до визначення змісту виховання.

54. Визначте найважливіші напрями виховання за традиційним підходом, обґрунтуйте взаємозв'язок між ними.
55. Дайте характеристику системи ціннісних ставлень особистості як змісту виховання відповідно до Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основних орієнтирів виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.
56. Визначте взаємозв'язок екологічного та морального виховання.
57. У чому Ви вбачаєте взаємозв'язок між фізичним, трудовим та естетичним вихованням?
58. Дайте визначення понять: «технологія виховання», «методи виховання», «прийоми виховання», «засоби виховання», «форми організації виховання», охарактеризуйте їх взаємозв'язок.
59. Дайте характеристику методів організації діяльності і формування досвіду поведінки школярів, визначте умови їх ефективного застосування.
60. Яке місце посідає метод вимог у системі виховання особистості? Схарактеризуйте види вимог, наведіть приклади конкретних вимог.
61. Дайте характеристику методів стимулювання діяльності та поведінки школярів, визначте умови їх ефективного застосування.
62. Визначте умови оптимального вибору методів виховання.
63. Скориставшись власним досвідом навчання у школі, опишіть конкретну педагогічну ситуацію, в якій учитель вдало застосував методи виховання, та проаналізуйте її.
64. Скориставшись власним досвідом навчання у школі, опишіть конкретну педагогічну ситуацію, в якій учитель невдало застосував методи виховання, та проаналізуйте її.
65. Схарактеризуйте форми організації виховання.
66. Охарактеризуйте умови ефективного сімейного виховання.
67. Охарактеризуйте особливості методів, засобів і форм організації сімейного виховання.
68. Схарактеризуйте стилі відносин батьків і дітей.
69. Визначте основні форми взаємозв'язку школи та сім'ї на сучасному етапі.
70. опишіть діяльність сім'ї та школи, спрямовану на виховання патріотизму у вихованців.
71. У чому Ви вбачаєте взаємозв'язок між правовим вихованням і формуванням дисциплінованості особистості?

СИСТЕМА МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Дисципліна «Педагогіка» складається з одного організаційного та кількох змістових модулів, вивчається у IV семестрі. Підсумковий контроль визначений у формі іспиту.

До структури модуля дисципліни входять:

- а) аудиторна робота студента;
- б) самостійна робота студента;
- в) виконання тестових завдань;
- г) модульна контрольна робота.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності кожного студента (аудиторна, самостійна робота (письмові завдання), виконання тестових завдань здійснюється за десятибальною шкалою (**від 0 до 10 балів**). У кінці вивчення навчального матеріалу організаційного модуля викладач виставляє окремо бали за: 1) аудиторну роботу, 2) виконання самостійних письмових завдань – як середнє значення усіх поточних оцінок з кожного виду роботи студента з округленням до цілого числа. При цьому кожне пропущене і невідпрацьоване семінарсько-практичне заняття, невиконане самостійне письмове завдання оцінюється в **0 балів**. Ці оцінки множимо на коефіцієнт 2 ($10 \times 2 = 20$). Таким чином, сума балів (максимум $20 + 20 = 40$) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому «кошику» студента.

У кінці вивчення навчального матеріалу організаційного модуля викладач виводить середнє значення усіх поточних оцінок за виконання студентом тестових завдань (максимум 10 балів). Визначений середній бал за виконання тестових завдань додається до попередньо зароблених студентом балів.

Сума балів за названі види роботи (максимум $20 + 20 + 10 = 50$) є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

Модульна контрольна робота завершує вивчення студентами навчального матеріалу дисципліни «Педагогіка».

Модульна контрольна робота оцінюється у 20-бальній системі (від 0 до 20 балів) згідно з ухваленими кафедрою критеріями. Неявка на МКР – **0 балів**.

Отриманий студентом кінцевий бал за аудиторну роботу, самостійну письмову роботу, виконані тестові завдання та модульну контрольну роботу (максимум $20 + 20 + 10 + 20 = 70$) є **семестровим рейтинговим балом студента (IV семестр)**.

Для атестації студентів з дисципліни «Педагогіка», яка проводиться, як правило, з 1 до 20 квітня, викладач вираховує середнє значення балів за аудиторну й самостійну роботу студента з округленням до десятої частки числа. Отриманий бал трансформується в атестаційну оцінку за чотирибальною шкалою так:

9 – 10 балів	–	«5»	(«відмінно»).
7,5 – 8,9 балів	–	«4»	(«добре»).
6,0 – 7,4 балів	–	«3»	(«задовільно»).
5,9 і менше балів	–	«2»	(«незадовільно»).

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів

Рівень активності студента на семінарсько-практичному занятті оцінюється за **10-бальною системою**:

- 10 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власного ставлення; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки студента до заняття;
- 9 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власних ставлень; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки студента до заняття, однак у відповіді студент припускається мовних помилок;
- 8 балів** – виставляється за наявності переважно повної і ґрунтовної відповіді, допущені неточності не мають суттєвого значення. Доповнення є свідченням систематичної підготовки студента, але виявляють репродуктивні знання студента, а не узагальнення, власні судження тощо;
- 7 балів** – студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями, вміє робити висновки, однак припускається помилок у визначеннях, характеристиках, класифікаціях;
- 6 балів** – за неповну, неточну відповідь, за доповнення до відповідей інших студентів, які є здебільшого фрагментарні, не містять елементів самостійності, творчості;

- 5 балів** – виставляється за фрагментарну відповідь, за уміння розв'язувати завдання виключно за зразком;
- 4 бали** – за схематичну відповідь з грубими помилками, наявними прогалинами у знаннях;
- 3 бали і менше** – за відповідь, що демонструє початкові уявлення студента про предмет вивчення.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту питання.

Критерії оцінювання письмових практичних завдань з позааудиторної самостійної роботи

Письмові практичні завдання оцінюються за **10-бальною системою так:**

- 10 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, уміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається;
- 9 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, уміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається, однак допущені стилістичні і граматичні помилки;
- 8 балів** – виставляється за ґрунтовну повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків;
- 7 балів** – виставляється за ґрунтовну повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків, матеріал недостатньо структурований, допущені стилістичні і граматичні помилки;
- 6 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований недостатній рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у розв'язанні проблеми;
- 5 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований низький рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у вирішенні проблеми; за низький рівень умінь виокремлювати основну і додаткову інформацію; допущені фактичні, граматичні і стилістичні помилки;

- 4 бали** – виставляється за допущення грубих помилок, за поверховість, фрагментарність відповіді, несамостійність висновків;
- 3 бали і менше** – виставляється за елементарну відповідь, що містить велику кількість фактичних, граматичних, стилістичних помилок.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання, або за несамостійно виконане завдання (списане).

Після закінчення вивчення модуля виводиться середнє значення оцінок, отриманих студентом за виконання самостійних письмових завдань з кожної теми модуля.

Якщо студент не виконав завдання позааудиторної самостійної роботи, йому виставляється **0 балів** за це завдання.

Кожний студент повинен відпрацювати всі пропущені семінарсько-практичні заняття в терміни, встановлені науково-педагогічним працівником, який / яка проводить ці заняття.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Навчальна дисципліна «Педагогіка» складається з одного організаційного модуля. Модуль завершується складанням іспиту.

ІСПИТ З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА»

Іспит складається після завершення вивчення дисципліни «Педагогіка».

Студентам, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **63 – 70**, за рішенням кафедри психології, педагогіки і фізичного виховання **може бути** виставлена підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою «**відмінно**», за шкалою ЄКТС – А. Підсумковий рейтинговий бал виставляється шляхом додавання до семестрового рейтингового бала студента **30 балів**. Студенти, семестровий рейтинговий бал яких становить **62 і менше** балів, складають іспит.

Іспит проводиться за білетами. Кожен білет включає три питання з різних змістових модулів (загальних основ педагогіки, дидактики, теорії і практики виховання). Питання передбачають висвітлення теоретичних основ педагогіки, виконання практичних завдань, розв'язання проблемних ситуацій, аналіз літературних джерел (нормативні документи в галузі освіти, твори класиків педагогіки тощо).

Максимальний екзаменаційний бал становить **30 балів**. Викладач оцінює відповідь студента на кожне з питань екзаменаційного білета за **10-и бальною шкалою (від 0 до 10)**.

Критерії оцінювання відповіді студента на питання екзаменаційного білета

- 10 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власного ставлення; здатність практичного застосування знань, високий рівень узагальнень.
- 9 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власних ставлень; здатність практичного застосування знань, однак студент припускається незначних і несуттєвих помилок.
- 8 балів** – виставляється за наявності переважно повної і ґрунтовної відповіді, допущені неточності не мають суттєвого значення. Демонструються переважно репродуктивні знання, а не узагальнення, власні судження тощо.
- 7 балів** – студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями, вміє робити висновки, однак припускається помилок у визначеннях, характеристиках, класифікаціях.
- 6 балів** – студент дає неповну, неточну відповідь, яка є здебільшого фрагментарною, не містить елементів самостійності, творчості.
- 5 балів** – виставляється за фрагментарну відповідь, за уміння розв'язувати завдання виключно за зразком, за підказкою викладача.
- 4 бали** – виставляються за схематичну відповідь з грубими помилками, наявними прогалинами у знаннях;
- 3 бали** виставляються за відповідь, що демонструє початкові уявлення
- і менше** – студента про предмет вивчення.
- 0 балів** – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за підсумковим рейтинговим балом (сума семестрового рейтингового бала та екзаменаційного бала) за таблицею:

Рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Добре
75–81	C	
66–74	D	Задовільно
60–65	E	
0–59	FX	Незадовільно

Якщо студент мав семестровий рейтинговий бал **41 і менше**, а на іспиті з педагогіки отримав позитивний екзаменаційний бал (18 – 30), то такому студенту виставляється **підсумкова** оцінка з дисципліни за національною шкалою тільки «**задовільно**», за шкалою ЄКТС – **E**, а в екзаменаційній відомості в графі «**Підсумковий рейтинговий бал**» виставляється **60 балів**.

У разі отримання студентом на іспиті підсумкової оцінки «**незадовільно**» (**0 – 17 балів**), в екзаменаційній відомості виставляється **рейтинговий бал 0**, оцінка за шкалою ЄКТС – **FX**, оцінка за національною шкалою – «**незадовільно**».

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Екзаменаційний білет № 9

1. Засоби навчання, їх класифікація та умови ефективного використання. Охарактеризуйте конкретні засоби навчання, які стимулюють інтерес учнів до навчання.
2. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
3. Визначте роль методу прикладу, умови ефективного його використання в етичному вихованні учнівської молоді. Опишіть педагогічну ситуацію, де метод прикладу відіграє позитивну (або негативну) роль.

**ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ
ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ
«ПЕДАГОГІКА»**

**Змістові модулі:
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ, ТЕОРІЯ ОСВІТИ І
НАВЧАННЯ (ДИДАКТИКА), ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
ВИХОВАННЯ**

Загальні основи педагогіки

1. Визначення педагогіки, її предмета, основних категорій. Назвіть чинники, що підтверджують складність педагогіки як науки.
2. Галузі педагогічної науки. Обґрунтуйте зв'язок педагогіки з іншими науками.
3. Поняття «особистість», «індивідуальність», «розвиток», «соціалізація особистості дитини».
4. Чинники впливу на розвиток і формування особистості. Взаємозв'язок між ними.

Теорія освіти і навчання (дидактика)

5. Визначення поняття дидактики, її основних категорій.
6. Поняття про процес навчання. Характеристика структурних компонентів навчального процесу.
7. Функції процесу навчання, їх взаємозв'язок. На прикладі одного з уроків іноземної мови (*тема та клас – за вибором студента*) визначте виховну та розвивальну цілі уроку.
8. Рушійні сили процесу навчання. Мотивація навчальної діяльності школярів.
9. Закономірності та принципи навчання.
10. Шляхи реалізації принципів науковості та доступності у навчанні.
11. Принципи наочності, систематичності та послідовності у навчанні. Умови їх реалізації в практичній діяльності вчителя.
12. Принцип свідомості й активності учнів у навчанні. Шляхи його реалізації у процесі навчання.
13. Принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання. Шляхи його реалізації.
14. Зміст освіти в закладі загальної середньої освіти. Пріоритетні напрями реформування змісту освіти в закладі загальної середньої освіти.

15. Поняття про методи, прийоми, засоби та форми організації навчання.
16. Методи навчання, їх класифікація. Прийоми, засоби навчання.
17. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів. Умови їх ефективного застосування.
18. Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів різних вікових категорій. Умови їх ефективного застосування.
19. Методи контролю та самоконтролю в навчанні. Вимоги до їх ефективного використання.
20. Засоби навчання, умови їх ефективного використання. Охарактеризуйте засоби навчання, які стимулюють інтерес учнів до навчання. Розкрийте умови, від яких залежить ефективність їх застосування.
21. Умови оптимального вибору методів навчання.
22. Розкрийте поняття «форми організації навчання». Охарактеризуйте основні з них.
23. Основні засади класно-урочної системи навчання. Її переваги та недоліки, доповнення та модифікації в сучасних умовах.
24. Урок як основна форма організації навчання в середній школі. Дидактичні, організаційні, психологічні, виховні та гігієнічні вимоги до сучасного уроку.
25. Типи та структура уроків.
26. Домашня самостійна робота школярів. Шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи.
27. Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок учнів.
28. Види, методи та форми контролю й оцінювання результатів навчання учнів.
29. Оцінювання результатів навчання учнів, його функції.
30. Сутність компетентності учня. Основні групи компетентностей згідно із Законом України «Про освіту» і наскрізні уміння згідно з Концепцією «Нова українська школа».
31. Рівні навчальних досягнень учнів, бали та їх загальні критерії.

Теорія і практика виховання

32. Поняття про виховний процес, його структура та особливості. «Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні» й Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про мету й завдання виховання.
33. Сутність процесів самовиховання та перевиховання, їх зв'язок з процесом виховання.
34. Основні принципи виховання згідно з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основними орієнтирами виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, їх характеристика.

35. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004 р.) та Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про зміст виховання учнів у сучасній школі.
36. Завдання та зміст морального виховання учнів.
37. Зміст, мета, завдання та шляхи формування фізичної культури школярів.
38. Завдання та зміст правового виховання учнів. Закон України «Про освіту» про права та обов'язки школярів.
39. Система формування художньо-естетичної культури школярів. Зв'язок з іншими напрямками виховання в сучасних умовах.
40. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
41. Зміст і форми організації розумового виховання школярів.
42. Зміст і форми організації виховання ціннісного ставлення старших підлітків до природи.
43. Поняття про систему та технологію, методи, прийоми, засоби та форми організації виховання. Класифікація методів виховання.
44. Умови оптимального вибору методів виховання.
45. Засоби та найбільш ефективні форми організації морального виховання школярів.
46. Зміст і шляхи трудового виховання школярів. Система організації профорієнтаційної роботи в школі.
47. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, умови їх ефективного застосування.
48. Охарактеризуйте методи формування свідомості учнів та умови їх ефективного застосування. Яким з них Ви віддаєте перевагу? Обґрунтуйте.
49. Визначте роль методу прикладу, умови ефективного його використання в етичному вихованні учнівської молоді. Опишіть педагогічну ситуацію, де метод прикладу відіграє позитивну (або негативну) роль.
50. Педагогічні умови ефективного застосування методів стимулювання діяльності та поведінки учнів.
51. Особливості змісту, методів і засобів сучасного сімейного виховання. Розробіть та обґрунтуйте педагогічні рекомендації для батьків підлітка щодо виховання ціннісного ставлення до праці.
52. Завдання та педагогічні умови успішного сімейного виховання.
53. Основні напрями та форми організації спільної роботи школи та сім'ї з виховання дітей. Система роботи школи з батьками учнів.

СПИСОК ОBOB'ЯЗKОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА»

1. Нормативні документи в галузі освіти

1. *Державний стандарт базової і повної середньої освіти* // Інформаційний збірник МОНмолодьспорту України. 2012. № 4 – 5. С. 3 – 56.
2. *Державний стандарт початкової освіти* // Інф. зб. Міністерства освіти і науки України. 2018. № 4. С. 3 – 32.
3. *Закон України «Про вищу освіту»*. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1556-18
4. *Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» (частина I, статті 9, 12)*. URL : zakon. rada. gove. ua
5. *Закон України «Про освіту»*. URL : www.golos.com.ua/article/294010.
6. *Закон України «Про позашкільну освіту»* // Освіта України. 2000. 2 серпня.
7. *Конституція України (статті 23, 52, 53)*. Київ : Преса України, 1997.
8. *Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2015. № 8. С. 87 – 95.
9. *Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2011. № 4 – 5 – 6. С. 84 – 93.
10. *Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні* // Освіта України. 2004. 3 грудня. С. 6 – 10.
11. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи*. URL: mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf
12. *Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти* // Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2013. № 22 – 23 – 24. С. 3 – 82.
13. *Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки*. URL: http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494

2. Праці класиків педагогіки

1. *Выготский Л. С. Проблема обучения и умственного развития в школьном возрасте* // Педагогическая психология. Москва : Педагогика, 1991. С. 374 – 390.
2. *Костюк Г. С. Про роль спадковості, середовища і виховання в психічному розвитку дитини. Розвиток і виховання* // Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ, 1989. С. 98 – 184.

3. *Макаренко А. С.* Книга для батьків. Київ : Рад. школа, 1980.
4. *Макаренко А. С.* Методика виховної роботи. Київ : Рад. школа, 1990.
5. *Макаренко А. С.* Педагогічна поема. Київ : Рад. школа, 1977. 507 с.
6. *Стельмахович М. Г.* Українська народна педагогіка : навч.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 1997.
7. *Сухомлинський В. О.* Батьківська педагогіка. Київ : Рад. школа, 1978.
8. *Сухомлинський В. О.* Народження громадянина : вибр. твори в 5-и т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977.
9. *Сухомлинський В. О.* Павлиська середня школа : вибр. твори в 5-и т. Т. 4. Київ : Рад. школа, 1976.
10. *Сухомлинський В. О.* Серце віддаю дітям : вибр. твори в 5-и т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977.
11. *Ушинський К. Д.* Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології (Передмова): вибр. педагогічні твори в 2 т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983. С. 192 – 221.

3. Педагогічний досвід педагогів-новаторів

1. *Босенко М. І.* Перлини педагогічного досвіду / Гімназія № 48 м. Києва / ініціатива та орг. вип. М. І. Босенко; ред. кол. : М. Д. Гончарук та ін. Київ : Преса України, 2011. 304 с.
2. *Иванов И. П.* Энциклопедия коллективных творческих дел. Москва : Педагогика, 1989. С. 3 – 4, 27 – 39, 46 – 52, 60 – 108.
3. *Остапчук О. М.* URL: <http://ostapchuk.shkola-licej6.te.ua/nahorody-ta-vidznaky/>
4. *Олександр Захаренко:* педагогіка, спрямована у майбутнє / Авт.-уклад. Н. М. Чепурна, О. В. Крутенко. Черкаси, 2017. 152 с.
5. *Палтишев М. М.* Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України/ URL: <http://old.dnrb.gov.ua/id/1254/>
6. *Шаталов В. Ф.* Эксперимент продолжается. Москва: Педагогика, 1989. 336 с.

4. Зарубіжна педагогіка

1. *Василенко И. В.* Гражданское воспитание студентов и школьников средствами самоуправления (зарубежный опыт): науч.-метод. пособ. Донецк : АРТ-Пресс, 2007. 191 с.
2. *Вища освіта і Болонський процес:* навч. посіб. / М. Ф. Степко та ін.; за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2004. 384 с.
3. *Галус О. М., Шапошнікова Л. М.* Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 215 с.

4. *Матвієнко О. В.* Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. Київ: Ленвіт, 2005. С. 112 – 125.
5. *Сбруєва А. А.* Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Суми : Ред. вид. відділ СДПУ, 1999. 300 с.
6. *Чепіль М.* Порівняльна педагогіка. Київ: Академвидав, 2014. 216 с.

5. Інформаційні ресурси

1. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.* URL: <http://www.library.edu-ua.net/іоV485/>.
2. *Електронна бібліотека праць класиків педагогіки.* URL : http://www.klex.ru/books/age_psychology/diary.rar-.
3. *Електронний навчально-методичний посібник з історії педагогіки.* URL : [http://www.rsu.edu.ru/files/e-learning/ Shetinina History](http://www.rsu.edu.ru/files/e-learning/Shetinina%20History)
4. *Електронна версія книжки Андреаса Шлейхера «Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття».* URL : www.mon.gov.ua.
5. *Максимюк С. П.* Педагогіка : навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 667 с
6. *Нова українська школа : poradnyk dlya vchytelya / Під заг. ред. Бібік Н. М.* Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
7. *Фіцула М. М.* Педагогіка. URL : <http://pidruchniki.ws/1953011035076/pedagogika/rozvitokshkolivihovannya>
8. *Педагогічний словник.* URL : <http://enc-dic.com/pedagogics>

Підписано до друку 11.02. 2020 р. Формат 60x84 1/16
Папір друк. № 1 Спосіб друку офсетний. Умовн. друк. арк. 5,64
Умовн. фарбо-відб. 5,75 Обл.-вид. арк. 5,75
Тираж 100. Зам. № 20 -

Видавничий центр КНЛУ
Свідоцтво: серія ДК 1596 від 08.12.2003 р.

Віддруковано "Видавництво Ліра-К"
03115, Київ, вул. В. Стуса, 22/1
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
Серія ДК № 3981.